

* Mask till Eldfågeln på Kungliga Operan

Konstnären, regissören, skådespelaren, humoristen, filmmakaren, och idésprutan Yngve Gamlin

Yngve Gamlin (1926-1995) var son till begravningsentreprenören Petrus Jönsson i Strömsund. Gamlin började teckna redan under skoltiden i Strömsund, bland annat många karikatyrer av sina lärare, och han var också flitigt anlitad som dekoratör i skyltfönstren av de lokala handlarna, designade affischer för olika evenemang m.m. Han var musikalisk och spelade bland annat trummor i strömsundsorkestern Bernoz. Efter genomgången realskola flyttade han våren 1945 till Stockholm.

Efter skoltiden reste Gamlin som 19-åring till Stockholm för att studera vid Konstfack. Efter att ha varit scenograf åt bl.a. Stockholms studentteater mötte han Povel Ramel och blev inte bara scenograf utan en av de främsta idégivarna till Knäppupp-revyerna och filmerna. Hans specialitet som scenartist var ett märkligt nonsenssnack. Han imiterade träffsäkert tidens riksdagspolitiker i sketchen "Dilliga kammaren" och talade obegriplig dialekt som bondgubbe i filmen I rök och dans (1954) och obegriplig ryska som dirigent i filmen Ratataa (1956). Senare gjorde han en liknande roll som den ryske balettimpressarion Diagilev i Hasseåtages Picassos äventyr (1978).

Gamlin debuterade som regissör med kortfilmer i Knäppups produktion, bland annat Från ax till limpa, en förfilm till I rök och dans, och En skogssaga om sävdykaren, dito till Martin Ljung-filmerna Den store amatören (1958). Filmerna var parodier på reguljära dokumentärfilmsorter, den tråkiga undervisningsfilmen och naturfilmen.

Samtidigt gjorde han sig känd som kroginredare, med renoveringen av Operabaren, på uppdrag av Tore Wretman 1961, som främsta prestation. I Strömsund inredde han den nya restaurangen Hörnet och renoverade krogdelen av det gamla Grand Hotell.

Den konstnärliga insats han själv satte högst var scenografierna för baletterna Eldfågeln* och Törnrosa på Kungliga Operan.

I radio spelade han den svamlade figuren Morbror Ruben. På TV var han en av de ökända Skäggen (jämför bl a Beppe Wolgers, Edvard Matz, Åke Söderqvist, Jan-Öjvind Swahn och Lasse O'Månsson), som sade runda ord, rapade och "spolade" ner dumma idéer i en toalett i en programserie som djupt chockerade samtiden. Det sägs att han i ett av dessa program myntade begreppet kändis för "berömd person". Han satt också med i redaktionen till Lennart Hylands TV-serie Hylands hörna. År 1966 skrev han och Beppe Wolgers monologen "Bunta ihop dom", där Lars Ekborg med stor framgång spelade tuff norrlänning. Vad som kanske är mindre känt är att Yngve Gamlin även provat på kompositionens bana. I samband med att han var gästartist på OD:s Caprice skrev han stycket Påskantat 1972.

På 1960-talet blev han alltmer samhällskritisk och ambitiös. Han utvecklade sina dokumentärfilmsparodier i en rad säregna filmer inspelade i norra Jämtland: Hjulbänningar (1961), som handlade om myrnarnas övernaturliga folk, The Flata monster (1962), om jakten på ett odjur i Ströms Vattudal, och Kan bussen komma? (1972), med uttalat regionalpolitisk vinkel. Mer litterär var TV-filmerna Elsa får piano (1973), som byggde på en novell av

Fritiof Nilsson Piraten. Han gjorde också tre långfilmer: Är du inte riktigt klok (1964), Jakten (1965) och Badarna (1968), som var humoristiska och kulturkritiska på ett sätt som väckte mycket blandade reaktioner. Hans sista regiuppgift var tv-serien Om kärlek är... 1982. Gamlins bestående insats i svenskt kulturliv är Republiken Jemtland, som han grundade och drev tillsammans med landsmannen från Jämtland, journalisten Björn Norström. Det började med kulturfestivalen Storsjöyan 1963, då Gamlin på skämt utropade sig till utbrytarrepublikens president. Med åren fick den jämtska frihetsrörelsen alltmer politisk udd som en manifestation mot landsbygdens avfolkning och Norrlandsfientlig näringspolitik. Höjdpunkten blev "kuppen" 1967, då Gamlin bjöds till Harpsund och liksom andra gästande statsmän fick ro i ekan med statsminister Tage Erlander. Gamlin uppträdde som lömsk sabotör och proklamerade att han hade stulit Harpsundsekans bottenapp och vägrade lämna tillbaka den om han inte fick igenom sina krav på ekonomiskt stöd till republiken.

Han var hela sitt liv en PR-man för Strömsund och Jämtland, höll hela tiden nära kontakt med sin gamla hembygd, och tillbringade oftast somrarna i Sundnäset på Öhn, som blev högkvarter för många filmspelningar under årens lopp. Hans grav på Strömsunds nya kyrkogård har numera blivit ett turistmål. Gravstenen är designad av Gamlin själv, givetvis med den sedvanliga glimten i ögat.

GaMlin